

УДК 342.9

Чепкова Катерина Олександрівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри військового права
Військовий інститут*

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Chepkova Kateryna

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor of the
Department of Military Law*

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0002-5219-093X

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-10-10334

КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ СТОСОВНО ДІТЕЙ ПІД ЧАС РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

COMPETENCE OF STATE AUTHORITIES IN RELATION TO CHILDREN DURING MARTIAL LAW

Анотація. Вступ. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України спричинила важкі наслідки для всього українського суспільства і держави. З лютого 2022 року, за даними Офісу генерального прокурора, внаслідок дій держави-агресора загинуло понад 550 дітей, постраждало – понад 1914. Викрадення українських дітей, примусове надання їм російського громадянства та примусове усиновлення стали звичною практикою діяльності російських окупантів. Нині увага всієї прогресивної світової спільноти прикута до проблеми захисту прав дітей України, на їх захист, повернення на батьківщину і возз'єднання із сім'ями витрачається багато зусиль як державних органів України, так і міжнародних партнерів та правозахисних організацій. Вказане робить гостро актуальною проблему удосконалення правового статусу органів державної влади України в аспекті захисту прав та інтересів дітей та слугує підтвердженням важливості теми цієї статті.

Мета. Метою статті є визначення особливостей компетенції органів державної влади стосовно дітей під час режиму воєнного стану.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) теоретичні праці у галузі конституційного, адміністративного, військового права, якими визначено особливості функціонування системи публічної влади в Україні; 2) Конституція та закони України, підзаконні правові акти, якими регламентується захист прав та інтересів дітей.

У процесі дослідження використано системно-структурний та порівняльно-правовий методи, що дало змогу встановити рівні, на яких органи публічної влади України здійснюють свої функції щодо захисту прав та інтересів дітей під час правового режиму воєнного стану.

Результати. Зроблено висновок, що на теперішній час в Україні активно функціонують інститути держави, які відповідають за питання захисту дітей як в мирний, так і в воєнний час, серед яких Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та Радник-Уповноважений Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації. Питання компетенції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини врегульовано Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини». Але на сьогодні відсутній нормативно-правовий акт, який врегульовував би питання та сферу діяльності Радника-Уповноваженого Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації, що на практиці може призвести до дублювання та неузгодженості дій з іншими державними інституціями в сфері захисту дітей під час збройних конфліктів.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується присвятити увагу питанням удосконалення правових актів, якими регламентується діяльність органів публічної влади України в сфері захисту прав та інтересів дітей.

Ключові слова: дитина, захист дітей під час збройних конфліктів, органи державної влади, органи державної влади в сфері захисту дітей під час збройних конфліктів.

Summary. Introduction. The full-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine has had severe consequences for the entire Ukrainian society and state. Since February 2022, according to the Office of the Prosecutor General, more than 550 children have been killed and more than 1,914 injured as a result of the aggressor state's actions. The abduction of Ukrainian children, the forced granting of Russian citizenship and forced adoption have become a common practice of the Russian occupiers. Today, the attention of the entire progressive international community is focused on the problem of protecting the rights of children in Ukraine, and many efforts are being made by Ukrainian government agencies, international partners and human rights organizations to protect them, return them to their homeland and reunite them with their families. This makes the problem of improving the legal status of Ukrainian state authorities in terms of protecting the rights and interests of children acutely relevant and confirms the importance of the topic of this article.

Purpose. The purpose of the article is to determine the peculiarities of the competence of public authorities with regard to children during martial law.

Materials and Methods. The research materials are: 1) theoretical works in the field of constitutional, administrative and military law which define the peculiarities of the functioning of the public authority system in Ukraine; 2) the Constitution and laws of Ukraine, and by-laws regulating the protection of children's rights and interests.

In the course of the study, the author used the systemic-structural and comparative legal methods, which made it possible to establish the levels at which public authorities of Ukraine exercise their functions to protect the rights and interests of children during the legal regime of martial law.

Results. It is concluded that currently in Ukraine there are actively functioning institutions of the State responsible for the protection of children both in peacetime and in wartime, including the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights and the Advisor-Commissioner of the President of Ukraine for Children's Rights and Child Rehabilitation. The competence of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights is regulated by the Law of Ukraine «On the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights». However, there is currently no legal act that would regulate the issues and scope of activities of the Advisor to the Presidential Commissioner for Children's Rights and Child Rehabilitation, which in practice can lead to duplication and inconsistency of actions with other state institutions in the field of child protection during armed conflicts.

Key words: child, protection of children during armed conflicts, state authorities, state authorities in the field of child protection during armed conflicts.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила важкі наслідки для всього українського суспільства і держави. З лютого 2022 року, за даними Офісу генерального прокурора, внаслідок дій держави-агресора загинуло понад 550 дітей, постраждало — понад 1914. Викрадення українських дітей, примусове надання їм російського громадянства та примусове усиновлення стали звичною практикою діяльності російських окупантів. Нині увага всієї прогресивної світової спільноти прикута до проблеми захисту прав дітей України, на їх захист, повернення на батьківщину і воз'єднання із сім'ями витрачається багато зусиль як державних органів України, так і міжнародних партнерів та правозахисних організацій. Вказане робить гостро актуальною проблему удосконалення правового статусу органів державної влади України в аспекті захисту прав та інтересів дітей та слугує підтвердженням важливості теми цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Системні засади дослідження прав та інтересів українських дітей під час збройного конфлікту закладені у роботі Н. Опольської, присвяченій правовому статусу дітей, якій постраждали внаслідок першого етапу російської збройної агресії [1]. Проблеми, пов'язані із захистом прав та інтересів дітей під час правового режиму воєнного стану розглядали у сво-

їх роботах А. Лисюк і Г. Грабовська, які визначили особливості захисту прав дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування під час військових дій та роль органів держави у вказаних процесах [2]. Я. Швець та І. Соколова дослідили порушення прав дітей російською федерацією і аргументували, що держава-агресор системно порушує міжнародні норми із захисту прав дітей. Зокрема, порушує право на життя та захист від катувань, право на безпеку, особисту недоторканість та захист гідності, право на захист від сексуального насильства та інші права. Звісно, ніщо не зможе втамувати той біль, який принесла на наші землі російська окупація, але вкрай важливо зробити все можливе, щоб притягнути країну-агресора до відповідальності за свої злочини [3]. Разом з тим, не зважаючи на інтерес до проблематики правового статусу дітей у збройних конфліктах, питання, пов'язані із компетенцією органів державної влади стосовно дітей під час режиму воєнного стану, ще не можна вважати вирішеними. Недостатність теоретико-методологічних напрацювань та недоліки правового регулювання обумовлюють необхідність здійснення подальших наукових пошуків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення особливостей компетенції органів державної влади стосовно дітей під час режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розподіл державної влади

в Україні на законодавчу, виконавчу і судову з метою розмежування повноважень між різними органами державної влади та недопущення привласнення повноти державної влади однією з гілок влади [4] обумовлює структурну побудову та особливості організації структур публічного управління, у тому числі тих, на які покладено захист прав та інтересів дитини. З огляду на вказане, саме цей системоутворювальний критерій ми використаємо для дослідження правового статусу означених державних органів.

Відповідно до ст. 92 Конституції України виключно законами України визначаються основи соціального захисту, охорони дитинства, виховання, освіти, культури і охорони здоров'я [4]. Таким чином, засади охорони дитинства як в мирний, так і в воєнний час визначаються Верховною Радою України шляхом їх закріплення в законах України.

Вагоме значення серед органів державної влади, які наділені компетенцією у сфері захисту дітей під час збройних конфліктів, відіграють органи виконавчої влади — органи державного управління та місцеві органи виконавчої влади, оскільки саме зазначені органи повинні здійснювати державно-правову політику у вказаних правовідносинах, створювати умови для здійснення захисту дітей під час збройних конфліктів, запроваджувати механізми впливу.

Виконавча влада, будучи відповідальною перед законодавчою владою, підзвітною і підконтрольною їй, не вичерпується одним тільки «виконанням законів» (виконавською діяльністю). Вона також покликана відпрацьовувати шляхи і способи реалізації законів та інших законодавчих актів, займатися поточним управлінням, видавати з усіх питань своєї компетенції нормативно-правові акти (постанови та ін.), що мають підзаконний характер. Таке підзаконне регулювання суспільних відносин є розпорядчою діяльністю уряду [5, с. 175].

Між центральними органами виконавчої влади зроблена спроба проведення чіткого функціонального розподілу, починаючи від формування державної політики в певній сфері та завершуючи наглядово-контролюючими функціями за реалізацією визначеної політики. Так, на міністерства покладаються функції з формування державної політики і з нормативно-правового регулювання; державні служби — функції з надання державних послуг; державні інспекції — контрольно-наглядові функції (у сферах, де відсутні державні послуги); державні агентства — функції з управління майном і з надання бюджетних послуг населенню і юридичним особам; національні комісії з регулювання — функції зі встановлення регульованих цін і тарифів на окремі види послуг і товарів [6, с. 21].

Виконавча влада здійснюється головним чином через державне управління і ґрунтується на ієрархічних відносинах, підпорядкованості.

На першому рівні системи центральних органів виконавчої влади знаходиться Кабінет Міністрів

України, який відповідно до ст. 113 Конституції України є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Детальніше основні завдання Кабінету Міністрів України зафіксовані в Законі України «Про Кабінет Міністрів України» [7], а саме в ст. 20 визначено, що Кабінет Міністрів України забезпечує проведення державної політики у сферах охорони здоров'я, охорони материнства та дитинства, освіти, фізичної культури і доступність для громадян послуг медичних, освітніх та фізкультурно-оздоровчих закладів.

Наступна група державних органів виконавчої гілки влади у сфері захисту дітей під час збройних конфліктів — це міністерства України, серед яких:

- Міністерство соціальної політики України (далі — Мінсоцполітики), положення про яке затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423 [8], є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері соціальної політики, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, запобігання та протидії домашньому насильству, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки (державна допомога, пільги, житлові субсидії та інші виплати, що проводяться за рахунок державного бюджету, соціальні послуги) та за дотриманням прав дітей. Мінсоцполітики є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, надання гуманітарної допомоги. Основними завданнями Мінсоцполітики є забезпечення формування та реалізації державної політики з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей [8].
- Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій (далі — Мінреінтеграції), положення про яке затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 376 [9], є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої Російською Федерацією території України (далі — тимчасово окупована територія), а також прилеглих до неї територій, дотримання норм міжнародного гуманітарного права на всій території України, інформаційного суверенітету України, у сфері захисту прав примусово переміщених (депортованих) осіб.

До третього рівня системи центральних органів виконавчої влади належать державні служби, державні інспекції, державні агентства, незалежні регулятори та органи зі спеціальним статусом.

Серед державних служб, які мають відношення до здійснення захисту дітей під час збройних

конфліктів, виокремлюємо наступні органи державного управління:

– Національна соціальна сервісна служба України (далі — Нацсоцслужба), положення про яку затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 783 [10], є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики і який реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та за дотриманням прав дітей. Нацсоцслужба з питань захисту прав дітей: забезпечує збір, узагальнення статистичної звітності щодо дотримання прав дітей, у тому числі дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, дітей з інвалідністю; проводить аналіз стану дотримання прав дітей, у тому числі дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа; узагальнює відомості щодо проблемних питань в системі охорони дитинства з подальшою передачею інформаційно-аналітичних матеріалів до Мінсоцполітики; забезпечує координацію реалізації положень Конвенції ООН про права дитини, інших міжнародних документів, ратифікованих Україною та здійснює інші повноваження, спрямовані на захист прав та інтересів дітей під час правового режиму воєнного стану.

Нацсоцслужба з питань соціального захисту внутрішньо переміщених осіб забезпечує координацію та методологічний супровід діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо соціального захисту внутрішньо переміщених дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, дотримання вимог законодавства під час встановлення опіки чи піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, їх усиновлення, застосування інших передбачених законодавством форм влаштування дітей, проводить роботу із соціальної підтримки внутрішньо переміщених сімей з дітьми, над якими встановлено опіку чи піклування, прийомних сімей, сімей патронатних вихователів, дитячих будинків сімейного типу.

Вважаємо, що наявним є також четвертий рівень системи центральних органів виконавчої влади, до якого належать місцеві державні адміністрації, які здійснюють виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі та є місцевими органами виконавчої влади і входять до системи органів виконавчої влади. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [11] до відання місцевих державних адміністрацій у межах і формах, визначених Конституцією і законами України, належить вирішення питань науки, освіти,

культури, охорони здоров'я, фізкультури і спорту, сім'ї, жінок, молоді та дітей.

В тому числі, в ст. 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» передбачено, що місцева державна адміністрація здійснює згідно із законодавством комплекс заходів з надання допомоги особам та сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, утримання і виховання дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Принцип поділу влади на три «галузі (гілки)» не є абсолютний. Його не слід сприймати як догму і не враховувати реальні зміни, що відбулися в системі державної влади після його проголошення і конституційного закріплення. У більшості конституційних держав, у яких принцип поділу влади покладений в основу організації державної влади, є державні органи, котрі формально не належать до жодної із класичних галузей влади. Вчені також виділяють додаткову гілку влади — контрольно-наглядову [5, с. 173].

Контрольно-наглядова система органів — це система органів, що повноважна здійснювати контроль і нагляд за додержанням законів у діяльності інших державних органів. Їх систему складають: прокуратура, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Президента України з прав дитини та ін.

Вагоме значення серед державних інститутів в сфері захисту дітей під час збройних конфліктів відіграє Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі — Уповноважений). Функціонування інституту омбудсмана є важливим елементом системи правового захисту прав і свобод особи, що забезпечує рівність та справедливість у суспільстві. Як політико-правовий інститут захисту прав людини омбудсман є необхідною формою розвитку та зміцнення демократії, оскільки забезпечує взаємозв'язок між особою та державними інституціями, захищає права і свободи громадян від їх порушень з боку владних структур, а також відновлює їх у визначеному законом порядку [12, с. 64].

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [13] серед визначених прав Уповноваженого до його компетенції віднесено і захист прав дітей, як в судовому порядку, так і в інших державних установах.

У Секретаріаті Уповноваженого діє окремий структурний підрозділ — Управління з дотримання прав дитини та сім'ї. Основним завданням Управління є забезпечення реалізації повноважень Уповноваженого у сфері здійснення парламентського контролю за дотриманням прав дитини. Зокрема, управління відповідно до покладених на нього завдань: здійснює моніторинг дотримання прав людини і громадянина у сфері захисту прав дитини та сім'ї; бере участь у підготовці проектів конституційних подань Уповноваженого, готує проекти подань до державних органів та органів місцевого

самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій, незалежно від їх форм власності та їх посадових і службових осіб щодо усунення виявлених та запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина; організовує та бере участь у перевірках стану дотримання прав дитини та сім'ї державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності тощо [14].

Поширеним інститутом в європейських державах є інститут уповноваженого з прав дитини. Першою країною, яка у 1981 році згідно і за актом парламенту «Про омбудсмена у справах дітей» створила цей інститут, є Норвегія. Тому Норвегія є яскравим зразком дотримання та заохочення прав дітей. Зазначене відомство отримало широкі повноваження, відповідно до яких йому доручалося сприяти захисту і представляти інтереси дітей перед органами державної влади або керівництвом приватних компаній та організацій і спостерігати за умовами, в яких ростуть і розвиваються діти. Омбудсман надає консультативні та правозахисні послуги для дітей з усіх галузей права. Він має право доступу до всіх документів з усіх справ, що стосуються дітей і розглядаються органами державної влади, а також доступу до державних установ. Подібне відомство було створено в Ісландії 1995 року. Перед омбудсманом поставлено завдання полегшувати долю дітей і наглядати за дотриманням їх інтересів, потреб і прав. Цей орган наділений повноваженнями розслідувати дії організацій або їх посадовців, що завдають шкоди правам, потребам та інтересам дітей. Омбудсман працює незалежно від виконавчої влади [15, с. 98]. В Австрії прийнятий у 1989 р. Закон про захист інтересів молоді передбачає створення системи представництв Омбудсменів на місцях для консультування молоді до 18 років і надання допомоги у випадку конфліктів з органами соціального забезпечення і освіти [16, с. 99].

Зазначений інститут почав формуватися в Україні з 2011 р., коли в Адміністрації Президента України було введено посаду — Уповноважений Президента України з прав дитини. Посада Уповноваженого Президента України не передбачає формальних владних повноважень. Вона незакріплена в Конституції України чи законодавчих актах. Уповноважений діє на підставі положень, що затверджуються главою держави. 11.08.2011 р. Указом Президента України № 811/2011 було затверджено Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини [17]. Проте даний Указ втратив чинність на підставі Указу Президента України № 489/2021 від 27.09.2021 р. [18].

Станом на сьогодні з метою розширення гуманітарних аспектів діяльності інституту уповнова-

жених Президента України ухвалено рішення про трансформацію роботи за відповідними напрямками та розширення функціональних можливостей наявних посад. Замість звичних уповноважених тепер працюватимуть радники — уповноважені Президента України. Однак до теперішнього часу не затверджено положення, в якому було б визначено основні завдання, права та обов'язки Радника-Уповноваженого Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації, а також порядок взаємодії із групами населення та державними органами чи органами місцевого самоврядування.

Варто зазначити, що з моменту введення воєнного стану в Україні розпочато роботу зі створення консультативно-дорадчих органів. Зокрема, створено Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану [19], який є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України і утворюється з метою сприяння координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану.

В тому числі, створена Національна рада України з відновлення України від наслідків війни [20], яка є консультативно-дорадчим органом при Президентові України. Одним із напрямів роботи зазначеного вище органу є захист прав дітей та повернення дітей, які тимчасово переміщені за кордон.

Проте нормативно-правові акти, якими закріплені положення про діяльність вищевказаних консультативно-дорадчих органів, містять лише вказівки на заходи захисту дітей під час збройних конфліктів, не передбачаючи при цьому конкретних механізмів їх реалізації.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, на теперішній час в Україні активно функціонують інститути держави, які відповідають за питання захисту дітей як в мирний, так і в воєнний час, серед яких Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та Радник-Уповноважений Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації. Питання компетенції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини врегульовано Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини». Але на сьогодні відсутній нормативно-правовий акт, який врегульовував би питання та сферу діяльності Радника-Уповноваженого Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації, що на практиці може призвести до дублювання та неузгодженості дій з іншими державними інституціями в сфері захисту дітей під час збройних конфліктів.

Література

1. Опольська Н. Права дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2015. Вип. 27. С. 278–283.
2. Лисюк А.М., Грабовська Г.М. Захист прав дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування під час військових дій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 80–84.
3. Швець, Я., Соколова, І. Порухення прав дітей під час війни Російською Федерацією. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. № 71. С. 99–103.
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підручник. К. : Алерта, 2017. 528 с.
6. Ярмистий М. Оптимізація системи центральних органів виконавчої влади: вища ефективність управління. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. 2010. № 4. С. 21.
7. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.
8. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
9. Деякі питання Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
10. Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#n44> (дата звернення: 01.10.2024).
11. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190.
12. Косілова О.І. Сучасний стан і тенденції розвитку інституту омбудсмана у світі та в Україні. *Правова інформація*. 2013. № 4(40). С. 62–71.
14. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.
15. Управління з дотримання прав дитини та сім'ї. URL: <https://ombudsman.gov.ua/uk/zagalna-informaciya-pd> (дата звернення: 01.10.2024).
16. Обушко В.В. Омбудсмен з прав дитини в зарубіжних країнах: досвід для України. Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування. Матеріали наукового семінару (ДДУВС, 08.12.2018). С. 98–99.
17. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини : Указ Президента України від 11.08.2011 № 811/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
18. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України : Указ Президента України від 27.09.2021 № 489/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489/2021#n5> (дата звернення: 01.10.2024).
19. Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 р. № 302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
20. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни : Указ Президента України 21 квітня 2022 року № 266/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text> (дата звернення: 01.10.2024).

References

1. Opolska, N. (2015). Prava ditei, yaki postrazhdaly vnaslidok zbroinoho konfliktu v Ukraini. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Serii 18: Ekonomika i pravo*. Vyp. 27. S. 278–283. [in Ukrainian].
2. Lysiuk, A.M., Hrabovska, H.M. (2023). Zakhyst prav ditei-syrit ta ditei pozbavlenykh batkivskoho pikluvannya pid chas viiskovykh dii. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. № 2. S. 80–84 [in Ukrainian].
3. Shvets, Ya., Sokolova, I. (2022). Porushennia prav ditei pid chas viiny Rosiiskoiu Federatsiieiu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*. № 71. S. 99–103. [in Ukrainian].
4. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141 [in Ukrainian].
5. Skakun, O.F. (2017). Teorii prava i derzhavy: pidruchnyk. K.: Alerta. 528 s. [in Ukrainian].
6. Yarmystyi, M. (2010). Optyimizatsiia systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady: vyshcha efektyvnist upravlinnia. *Bukovynskyi visnyk derzhavnoi sluzhby ta mistsevoho samovriadiuvannia*. № 4. S. 21 [in Ukrainian].
7. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 27.02.2014 № 794-VII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2014. № 13. St. 222 [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 chervnia 2015 r. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

9. Deiaki pytannia Ministerstva z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 chervnia 2016 r. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
10. Deiaki pytannia Natsionalnoi sotsialnoi servisnoi sluzhby Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 serpnia 2020 r. № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#n44> [in Ukrainian].
11. Pro mistsevi derzhavni administratsii: Zakon Ukrainy vid 09.04.1999 586-XIV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1999. № 20–21. St. 190 [in Ukrainian].
12. Kosilova, O.I. (2013). Suchasnyi stan i tendentsii rozvytku instytutu ombudsmana u sviti ta v Ukraini. *Pravova informatyka*. № 4(40). S. 62–71 [in Ukrainian].
14. Pro Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny: Zakon Ukrainy vid 23.12.1997 № 776/97-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1998. № 20. St. 99 [in Ukrainian].
15. Upravlinnia z dotrymannia prav dytyny ta simi. URL: <https://ombudsman.gov.ua/uk/zagalna-informaciya-pd> [in Ukrainian].
16. Obushko, V.V. (2018). Ombudsmen z prav dytyny v zarubizhnykh krainakh: dosvid dlia Ukrainy. Aktualni problemy derzhavotvorennya, pravotvorennya ta pravozastosuvannia. Materialy naukovooho seminaru (DDUVS, 08.12.2018). S. 98–99 [in Ukrainian].
17. Pytannia Upovnovazhenoho Prezydenta Ukrainy z prav dytyny: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11.08.2011 № 811/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011#Text>. [in Ukrainian].
18. Pro vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh ukaziv Prezydenta Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.09.2021 № 489/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489/2021#n5> [in Ukrainian].
19. Pro utvorennia Koordynatsiinoho shtabu z pytan zakhystu prav dytyny v umovakh voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 bereznia 2022 r. № 302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-%D0%B-F#Text> [in Ukrainian].
20. Pytannia Natsionalnoi rady z vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny: Ukaz Prezydenta Ukrainy 21 kvitnia 2022 roku № 266/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text> [in Ukrainian].